

Policejní akademie Policie České republiky v Praze

Fakulta bezpečnostně právní

Katedra soukromoprávních disciplín

Ochrana autorských děl – Obecně

Bakalářská práce

Copyright protection – generally

Bachelor thesis

Vedoucí práce:

JUDr. Věra Popelková

Autor práce:

Říha Jiří

Praha

2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Ústí nad Labem dne 10. března 2024

Říha Jiří

Anotace

Tato bakalářská práce na téma ochrana autorských děl v obecné rovině se zabývá jednou z nejdůležitějších oblastí práva duševního vlastnictví. Práce je zaměřena na pojmosloví a zejména na práva autora osobnostní a majetková. V úvodu je popsán stručný vývoj autorského práva a uvedení do mezinárodní a vnitrostátní právní úpravy. V další části se práce zabývá pojmy autorské dílo, autor, vymezení práv autora. V poslední části se práce zabývá výjimkami a omezeními autorského práva, kolektivní správou a stručně popisuje ochranu autorských práv jako v přestupkové, tak v trestněprávní rovině. V závěru práce je obsaženo stručné shrnutí práce a vyjádřeny vlastní poznatky získané při studiu problematiky.

Klíčová slova:

Autor * práva autora * autorské dílo * kolektivní správa * osobnostní práva * majetková práva * licence * užití díla

Anotatiton

This bachelor's thesis on the general protection of copyright works addresses one of the most crucial areas of intellectual property law. It focuses on terminology, specifically on the personal and property rights of the author. The introduction outlines a brief history of copyright law and its international and national regulations. The following section discusses concepts such as copyright work, author, and the definition of the author's rights. The final part examines exceptions and limitations to copyright law, collective management, and briefly describes the protection of copyright rights in both administrative offenses and criminal law. The conclusion offers a summary of the work and personal insights gained from studying the subject.

Key words:

Author * copyright * copyright work * collective management * moral rights * property rights * license * use of work

Obsah

1. Úvod	6
2. Vývoj autorského práva	7
3. Autorské právo	9
3.1 Vnitrostátní úprava	10
3.2 Mezinárodní úprava	12
4. Autorské dílo	15
4.1 Druhy autorských děl	17
4.2 Zvláštní druhy autorských děl	17
4.2.1 Zaměstnanecké dílo	17
4.2.2 Kolektivní dílo	18
4.2.3 Školní dílo	19
4.2.4 Dílo vytvořené na objednávku a soutěžní dílo	19
4.3 Vydání díla	20
5. Autor	21
5.1 Anonym a pseudonym	22
5.2 Spoluautoři	23
6. Obsah práv autora	24
6.1 Osobnostní práva	24
6.2 Majetková práva autora	25
6.2.1 Rozmnožování	27
6.2.2 Rozšiřování	27
6.2.3 Pronájem	28
6.2.4 Půjčování	28
6.2.5 Vystavování	28
6.2.6 Živé provozování díla a jeho přenos	29
6.2.7 Provozování ze záznamu a jeho přenos	30
6.2.8 Vysílání rozhlasem nebo televizí	30
6.2.9 Přenos rozhlasového nebo televizního vysílání	31
6.3 Právo na odměnu	31
7. Výjimky a omezení autorského práva	34
7.1 Volná užití	36
7.2 Zákonné licence	38
7.3 Citace	38
7.4 Užití díla umístěného na veřejném prostranství	38

7.5	Úřední a zpravodajská licence	39
7.6	Knihovní licence.....	40
8.	Kolektivní správa	40
8.1	Kolektivní správce	41
9.	Ochrana autorského práva	42
10.	Závěr	44
	Seznam literatury a pramenů	46

1. Úvod

Ochrana autorských děl v současném digitálním prostředí představuje komplexní téma s hlubokými právními, technologickými a sociálními důsledky. S nárůstem digitálních technologií a internetového obsahu se mění paradigma ochrany autorských práv, což vyvolává výzvy jak v oblasti právního rámce, tak i v opatřeních pro jejich ochranu. Autorské právo, jehož kořeny sahají do historie, se vyvíjelo ve snaze držet krok s technologickým pokrokem a adaptovat se na nové formy tvorby a distribuce děl. Současný legislativní rámec, stanovený na národní, evropské i mezinárodní úrovni, klade důraz na ochranu tvůrčí práce a zajišťuje autorům práva osobnostní i majetková. Výzvy jako digitální pirátství, licenční modely a efektivita kolektivní správy práv ukazují na potřebu neustálé revize a aktualizace stávajících předpisů. Bylo by vhodné se zaměřit na prevenci a osvětu občanů, již od útlého věku v rámci povinné školní docházky a to zejména ohledně autorských práv, jejich kopírování a volného šíření, jenž protiprávním činem, který narušuje práva autora. V každodenním životě se setkáváme s autorskými díly v nejrůznějších podobách, od písní a filmů až po digitální aplikace a umělecká díla. Přestože jsou tato díla nedílnou součástí naší kultury a každodenního života, veřejné povědomí o autorských právech a legálních možnostech jejich využití často zaostává. Rozmach digitálních technologií přináší s sebou nejen nové příležitosti pro přístup k dílům, ale také výzvy spojené s ochranou autorských práv. V reakci na poslední změny v autorském zákoně a na přijetí mezinárodních směrnic se drasticky změnila možnosti poskytování online služeb a důsledkem toho došlo k velkému omezení, jelikož to nově upravuje možnosti sdílení určitého díla na internetu a zejména na uložistiích, jako je portál Ulož to. Například tento web razantně upravil svou činnost od 1. prosince 2023, kdy od této doby již není možné stahovat soubory, které zde sdílel někdo jiný a přechází tak do formy samostatného úložiště, pro jednoho uživatele, bez možnosti sdílení obsahu s dalšími uživateli.

Během prvních kapitol práce bude čtenář seznámen se stručnou historií a vývojem autorského práva a poté bude uveden do legislativního rámce úpravy autorských práv a to jak na vnitrostátní, tak mezinárodní úrovni. V další části se práce bude zabývat základními a stěžejními pojmy autorského práva a to konkrétně autorským dílem a jeho různými formami. Stěžejní část práce je pak

věnována osobě autora, různým druhům autorství a především jeho právům, osobnostním a majetkovým. V závěru se práce zabývá výjimkami a omezeními autorského práva a kolektivní správou.

Věřím, že tato práce přispěje k hlubšímu porozumění problematice ochrany autorských děl, seznámí čtenáře a poskytne podněty k diskusi o optimálních strategiích pro zachování rovnováhy mezi právy autorů a dostupností autorských děl pro veřejnost.

2. Vývoj autorského práva

Počátky autorského práva se datují přibližně do roku 1445, kdy Johann Gutenberg vynalezl knihtisk. V té době však ochrana nebyla poskytována autorům, nýbrž spíše vydavatelům, a to formou privilegií udělovaných panovníkem. Postupně se však s nástupem kapitalismu vyvinulo moderní autorské právo. Významným milníkem v této souvislosti byl přijetí autorského zákona (Statute of Anne) v Anglii, který ovlivnil vývoj autorského práva i dalších zemích jako USA a Francie. V průběhu dějin se rozvíjely dvě základní koncepce autorského práva - kontinentálně evropská a americká. Sjednocení těchto koncepcí začalo být aktuální v posledních desetiletích 20. století, zejména v souvislosti se vznikem Evropské unie (dále jen „EU“). Proto, byly přijaty různé harmonizační směrnice, jako například směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů práva autorského v informační společnosti a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/84/ES ze dne 27. září 2001 o právu na opětný prodej ve prospěch autora originálu uměleckého díla.¹

V Českých zemích se první pramen o autorském právu objevil jako císařský patent dne 19. října v roce 1846 pod číslem 992/1846, který poskytoval zvýšenou ochranu autorům v oblasti děl literárních, hudebních a výtvarných umění proti neoprávněnému rozmnožování, dotisku a napodobení.² Následně byl v roce 1895

¹ ŠTEMBERKOVÁ Růžena a kol. *Úvod do problematiky duševního vlastnictví*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Kancelář transferu technologií. České Budějovice, 2018. ISBN 978-80-7394-710-1, str. 11

² SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a právasouvisející*. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, str. 26

nahrazen zákonem číslo 197/1895 ř. z. o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým. Tento zákon jako první přináší do autorského práva i osobnostní práva autora a stanovil ochranu původcovského práva autorů, jenž jsou občany Rakouska a stejně tak upravil ochranu děl cizích autorů, která vyšla na tehdejší území. Jednalo se o díla literární, umělecká, hudební a fotografická. Tento zákon byl na svou dobu velice pokrokový neboť kromě úpravy osobnostních práv autora, také pomýšlel na pokrok techniky a rozvíjející se společnost.³ Po vzniku Československa byla rakousko-uherská úprava autorského práva převzata do československého právního systému. Avšak až dne 11. května v roce 1923 byl vydán samostatný zákon číslo 106/1923 Sb. o nakladatelské smlouvě, Národního shromáždění⁴, který je následovaný v roce 1926 novým zákonem ze dne 24. listopadu č. 218/1926 Sb., o původcovském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském), který platil i na území Slovenska. K další změně zákona došlo dne 22. prosince roku 1953, kdy byl přijat zákon číslo 115/1953 Sb., o právu autorském a účelem tohoto zákona je regulovat vztahy spojené s vytvářením literárních, vědeckých a uměleckých děl tak, aby byla zaručena ochrana zájmů autorů těchto děl a podporována tvůrčí aktivita přispívající ke kulturnímu růstu společnosti. Zároveň se usiluje o to, aby se na výsledcích tvůrčí práce autorů mohly podílet co největší masu pracujících lidí, a tak přispět k budování socialistické společnosti.⁵ V roce 1965 dochází opět ke změně v oblasti autorských práv, kdy vstupuje v platnost zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých ze dne 25. března.⁶ Tento zákon platil v nezměněné podobě až do roku 1990. V současné době se autorské právo v České republice řídí zákonem č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen „*autorský zákon*“). Tento zákon přinesl komplexní úpravu autorského práva a práv s ním souvisejících, která reflektovala mezinárodní a nadnárodní závazky České

³ ADÁMEK, Karel Václav. *O právu autorském dle zákona ze dne 26. prosince 1895 č. 197 ř.z.* Brno: Maticе moravská, 1898.

⁴ Zákon č. 106/1923 Sb., o nakladatelské smlouvě, Národního shromáždění.

⁵ Zákon č. 115/1953 Sb., Zákon o právu autorském

⁶ Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých

republiky v této oblasti. Jedná se o reakci na mezinárodní vývoj a úsilí o harmonizaci autorského práva v rámci Evropské unie i na globální úrovni.⁷

3. Autorské právo

Klíčové je definovat pojem autorského práva a jeho podstatu. Autorské právo představuje právní oblast, která stanovuje práva a povinnosti autorů vztahující se k jejich dílům. Jedná se o nástroj, kterým stát poskytuje autorům výhradní právo rozhodovat o různých aspektech využití jejich děl po určitou dobu. Je důležité si uvědomit, že autorské právo není zaměřeno na ochranu pouhých myšlenek nebo idejí samotných. Ochrana je poskytována pouze konkrétním dílům nebo jejich vyjádřením, která jsou vnímatelná v objektivní podobě.⁸ Prameny autorského práva lze rozdělit do tří hlavních kategorií a to jsou vnitrostátní, mezinárodní a evropské. Autorské právo je specifickým právním odvětvím, které spadá do oblasti práva soukromého a je postaveno na základních právních principech a normách, jak v rámci jednotlivých států, tak i na mezinárodní úrovni. Právo mezinárodní má hierarchicky nejvyšší postavení a stanovuje minimální standardy pro všechny přistupující členské státy. V případě rozporu mezi národní a mezinárodní normou má přednost výklad normy mezinárodní, což je známé jako aplikační přednost. Tento přístup umožňuje sjednocení a harmonizaci autorského práva napříč různými státy a zajišťuje dodržování základních principů ochrany autorských práv ve větším celosvětovém měřítku.⁹

U autorského práva je nezbytné zohlednit i judikaturu vyšších soudů, která se zabývá aplikací právních ustanovení. Nejvyšší soud České republiky ve svém rozhodnutí sp. zn. 30 Cdo 739/2007 stanovil, že předmětem autorského práva je jednotlivě určené dílo, které je nehmotné, avšak musí být vždy vyjádřeno v hmotné podobě, kterou lze vnímat lidskými smysly. Právo autorského díla lze rozdělit na subjektivní a objektivní aspekty. Objektivní stránka zahrnuje soubor právních

⁷ ŠTEMBERKOVÁ Růžena a kol. *Úvod do problematiky duševního vlastnictví*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Kancelář transferu technologií. České Budějovice, 2018. ISBN 978-80-7394-710-1, str. 11

⁸ KOUKAL, Pavel a NECKÁŘ, Jan. *Autorská práva a práva související v daňových souvislostech*. Právo (ANAG). Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-687-7. str. 22

⁹ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.

norem regulujících vztahy týkající se autorského díla, zatímco subjektivní aspekt se týká oprávnění, která vznikají autorovi či jinému subjektu k autorskému dílu. Subjektivní autorské právo se dále dělí na právo osobnostní a majetkové, přičemž je považováno za absolutní a výlučné, vznikající neformálně v okamžiku vytvoření díla v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě.¹⁰

3.1 Vnitrostátní úprava

V autorském právu České republiky je klíčovým legislativním dokumentem autorský zákon, který je vydán pod číslem 121/2000 Sb. autorský zákon, který definuje práva a povinnosti autorů v souvislosti s jejich díly. Jeho platnost je vázána na princip teritoriality, což znamená, že se týká pouze děl autorů, kteří jsou občany České republiky, bez ohledu na to, kde byla tato díla vytvořena nebo zveřejněna. Pro díla cizích státních příslušníků platí ustanovení autorského zákona podle mezinárodních smluv, které Česká republika uzavřela a vyhlásila ve Sbírce zákonů.¹¹ K tomuto považují za podstatné uvést nejvýznamnější mezinárodní autorskoprávní úmluvy a smlouvy, ke kterým se Česká republika zavázala:

- Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO/OMPI) se sídlem v Ženevě
ČR od 1. 1. 1993 (dříve Československo od 22. 7. 1970)
- Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl ze dne 8. 9. 1886 (Pařížská revize 1971); ČR od 1. 1. 1993 (dříve Československo od 22. 2. 1921)
- Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových a televizních organizací, uzavřená v Římě 26. 10. 1961; ČR od 1. 1. 1993 (dříve Československo od 14. 8. 1964)

¹⁰ ŠTEMBERKOVÁ Růžena a kol. *Úvod do problematiky duševního vlastnictví*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Kancelář transferu technologií. České Budějovice, 2018. ISBN 978-80-7394-710-1, str. 12

¹¹ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 107

- Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví, sjednaná v rámci Dohody o zřízení Světové obchodní organizace dne 15. dubna 1994 v Marrakéši; ČR od r. 1995.
- Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o právu autorském (Ženeva 1996). Smlouva vstoupila v platnost dne 6. března 2002.
- Smlouva Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech (Ženeva 1996). Smlouva vstoupila v platnost dne 20. května 2002.¹²

Autorský zákon prošel od svého vzniku několika novelizacemi, přičemž poslední významná novela byla provedena zákonem č. 429/2022 Sb. Tato novela přinesla zásadní změny a doplnění, a to s cílem dokončit implementaci ustanovení vyplývajících ze dvou důležitých evropských směrnic. První z těchto směrnic je směrnice Evropského parlamentu a Rady Evropské unie 2019/789 ze dne 17. dubna 2019, která stanovuje pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících v rámci některých online vysílání vysílacích organizací a převzatých vysílání televizních a rozhlasových programů. Dále se jedná o směrnici Evropského parlamentu a Rady Evropské unie 2019/790 o autorském právu na jednotném digitálním trhu. Tyto směrnice reagovaly na dynamický technologický pokrok v oblasti digitálních technologií, který překročil rámec dosavadní úpravy autorských práv. Novely autorského zákona jsou v souladu s těmito směrnicemi a mají za cíl zajistit, aby česká legislativa byla odpovídajícím způsobem upravena pro současné digitální prostředí a aby byla zajištěna ochrana práv autorů a dalších subjektů spojených s autorskými díly.¹³

Na ústavní úrovni je Listina základních práva a svobod, která byla vyhlášena Usnesením předsednictva České národní rady dne 16. prosince 1992 a byla publikována ve Sbírce zákonů České republiky pod číslem 2/1993 Sb. (Dále

¹² Členství ČR v nejvýznamnějších mezinárodních autorskoprávních úmluvách a smlouvách, [online]. [cit. 20.2.2024]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/clenstvi-cr-v-nejvyznamnejsichmezinarodnich-autorskopravnich-umluvach-a-smlouvach-738.html>

¹³ Zákon č. 429/2022 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

jen „LZPS“) kde oblast autorského práva chráněna v článku 34 Listiny základních práv a svobod, který státu ukládá povinnost chránit práva autorů zákonem. To znamená, že autorská práva jsou upravena zákonem a nemohou být chráněna mimo zákonnou úpravu. Dále je v Listině obsažen článek 11 odst. 1, který zaručuje právo vlastnit majetek a dědit majetek, což zahrnuje i autorská práva. Svobodu vědeckého bádání a umělecké tvorby zaručuje článek 15 odst. 2 Listiny. Tato svoboda může být omezena pouze zákonem, pokud je to nezbytné pro zachování bezpečnosti státu, veřejného pořádku, ochrany zdraví nebo práv a svobod ostatních jednotlivců. Je tedy zřejmé, že autorské právo v České republice je pevně zakotveno v ústavním rámcovém dokumentu a je upraveno autorským zákonem s ohledem na mezinárodní smlouvy a principy vlastnictví a svobody tvorby.¹⁴

Autorské právo, jako součást práva soukromého, ovlivňuje občanskoprávní vztahy, které jsou upraveny občanským zákoníkem č. 89/2012 Sb. Při aplikaci právních norem v této oblasti může vzniknout kolizní problém mezi autorským zákonem a občanským zákoníkem. Hierarchie mezi těmito normami je stanovena podle principu *lex specialis derogat legi generali*, což znamená, že speciální úprava (v tomto případě autorský zákon) má přednost před obecnější normou (občanský zákoník), která se aplikuje pouze tam, kde speciální právní předpis situaci neupravuje. V této oblasti hraje důležitou roli i občanský soudní řád, který upravuje postupy a pravidla týkající se soudního procesu. V právu veřejném, konkrétně v oblasti trestního a přestupkového práva, se rovněž setkáváme s odpovědností za porušení práva. Přestože se oblasti práva veřejného a soukromého liší, může docházet k prolínání právních norem a k situacím, kdy se skutkové podstaty porušení práva řeší podobnými způsoby.¹⁵

3.2 Mezinárodní úprava

Na mezinárodní úrovni je ochrana práv autorů zajišťována prostřednictvím mezinárodních smluv, které jsou uzavírány mezi různými státy. Tyto smlouvy,

¹⁴ Usnesení předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení Listiny základních práv a svobod

¹⁵ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, str.

obvykle mnohostranné, se podepisují napříč kontinenty a mají za cíl stanovit standardy ochrany autorských práv. Mezinárodní smlouvy vznikají s ohledem na potřebu řešit důsledky principu teritoriality, který upřednostňuje právo státu, kde se dílo nachází. To znamená, že práva autora jsou chráněna podle právního řádu toho státu, kde je ochrana uplatňována. Tento systém poskytuje autorům ochranu na globální úrovni a zajišťuje dodržování autorských práv napříč různými jurisdikcemi.¹⁶

V oblasti mezinárodního práva jsou klíčovými nástroji pro ochranu autorských práv Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886 a Všeobecná úmluva o autorském právu z roku 1952, sjednaná v Ženevě a později revidovaná v roce 1971. Bernská úmluva je historicky nejstarší mnohostrannou úmluvou, která upravuje autorské právo a vstoupila v platnost v roce 1887. Tato úmluva byla několikrát revidována a Česká republika je jedním ze smluvních signatářů. Podle Bernské úmluvy je autorskopravní ochrana děl zajištěna již jejich vytvořením, aniž by byla vyžadována jejich registrace.¹⁷ Do tehdejšího právního řádu byla začleněna vyhláškou ministerstva zahraničních věcí č. 133/1980 Sb., což potvrdilo členství Československa v Bernské úmluvě. Po rozdělení Československa je Česká republika nástupnickým státem a stále je členem této úmluvy. Většina mezinárodních smluv, včetně Bernské úmluvy, je spravována Světovou organizací duševního vlastnictví (World Intellectual Property Organization - WIPO), která byla přijata dne 24. července 1971 v Ženevě a sdružuje 193 států. WIPO hraje klíčovou roli nejen jako místo pro jednání a uzavírání mezinárodních smluv v oblasti duševního vlastnictví, ale také jako centrum pro řešení sporů a poskytování technické podpory členským státům.¹⁸ Mezi další významné mezinárodní smlouvy v oblasti duševního vlastnictví je dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS – Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights), Mezinárodní úmluva o ochraně

¹⁶ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, str. 379

¹⁷ Vyhláška č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl, [online]. [cit. 10.02.2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1980-133>

¹⁸ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5, str. 378

výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací ze dne 26. října 1961 (Římská úmluva), Smlouva o právu autorském z roku 1966 a mnoho dalších.¹⁹

Orgány Evropské unie se zavázali podpisem k některým výše zmíněným mezinárodním smlouvám a dochází tak k silnému ovlivnění evropského práva uzavřenými smlouvami. Autorský zákon EU je složen ze 13 směrnic a 2 nařízení, které slouží k harmonizaci základních práv autorů, výkonných umělců, výrobců a provozovatelů vysílání v rámci členských států. Tato harmonizace právních norem v oblasti autorského práva má za cíl snížit rozdíly mezi jednotlivými zeměmi a zajistit dostatečnou úroveň ochrany, která podporuje tvůrčí činnost a investice do oblasti kreativity. Dále má za úkol podpořit kulturní rozmanitost a zlepšit přístup spotřebitelů a podniků k digitálnímu obsahu a službám napříč celou Evropou. Hlavním cílem harmonizačních opatření EU je umožnit volný pohyb zboží chráněného autorským právem, jako jsou knihy, hudba, filmy, software atd., a souvisejících služeb na vnitřním trhu. Evropská komise pečlivě sleduje správné provedení právních předpisů EU v oblasti autorského práva a v posledních letech vytvořil Soudní dvůr Evropské unie důležitý soubor judikatury, který pomáhá jednotnému uplatňování pravidel autorského práva v celé EU. Listina základních práv Evropské unie je základním dokumentem v oblasti ochrany autorských děl, který určuje základní práva a svobody občanů EU a to je konkrétně stanoveno v článku 17 odst. 2 „*Duševní vlastnictví je chráněno*“.²⁰ Kromě toho jsou zde významná nařízení, směrnice a rozhodnutí Evropského soudního dvora, které dále specifikují a upřesňují právní rámec týkající se autorských práv v rámci EU. Zde je uveden stručný regulační rámec EU v oblasti autorského práva:

- Směrnice o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti 2001/29/EC, ze dne 22. května 2001

¹⁹ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.

²⁰ Listina základních práv Evropské unie 2016/C 202/02, [online]. [cit. 20.02.2024]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>

- Směrnice o právu na pronájem a půjčování a o některých právech souvisejících s autorským právem v oblasti duševního vlastnictví 2006/115EC, ze dne 12. prosince 2006
- Směrnice o právu na další prodej ve prospěch autora původního uměleckého díla 2001/84EC, ze dne 27. září 2001
- Směrnice o koordinaci některých pravidel týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu 93/83/EEC, ze dne 27. září 1993
- Směrnice o právní ochraně počítačových programů 2009/24/EC, ze dne 23. dubna 2009
- Směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví 2004/48/EC, ze dne 29. dubna 2004
- Směrnice o kolektivní správě autorského práva a práv s ním souvisejících a udělování licencí pro více území k právům k užití hudebních děl online na vnitřním trhu 2014/26/EU 26. února 2014
- Směrnice o výkonu autorského práva a práv s ním souvisejících týkajících se některých on-line vysílání vysílacích organizací a dalšího vysílání televizních a rozhlasových pořadů 2019/789, ze dne 17. dubna 2019
- Směrnice o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu 2019/790, ze dne 17. dubna 2019²¹

4. Autorské dílo

Autorský zákon definuje autorské dílo jako literární a jiné dílo umělecké nebo vědecké dílo, které vzniklo jedinečnou tvůrčí prací autora a je vyjádřeno v libovolné vnímatelné formě, včetně elektronické. Tato definice zahrnuje širokou škálu uměleckých projevů, jako jsou literatura, hudba, film, výtvarné umění, fotografie, a také vědecké publikace. Dílo může být také počítačový program, fotografie nebo jiný výtvar, který je originálním výsledkem tvůrčí práce autora. To zahrnuje i databáze, které jsou uspořádány autorem a poskytují strukturovaný přístup k informacím. Právo autorského vlastnictví se vztahuje na kompletní dílo, včetně

²¹ Právní předpisy EU v oblasti autorského práva, [online]. 7. února 2023 [cit. 20.02.2024]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/copyright-legislation>

jeho jednotlivých částí a vývojových fází. To zahrnuje i jména postav a názvy, pokud splňují kritéria pro autorskou ochranu. Navíc autorský zákon chrání i díla, která vznikla tvůrčím zpracováním jiného díla, například překlady nebo adaptace. Soubory nezávislých děl, jako jsou časopisy nebo encyklopedie, jsou také považovány za autorská díla, pokud jsou vytvořeny systematicky nebo obsahují originální tvůrčí prvky. Nicméně autorský zákon nechrání myšlenky, principy, objevy nebo vědecké teorie samy o sobě. Tyto abstraktní koncepty nejsou považovány za autorská díla a nemohou být chráněny autorským právem.²² Aby bylo dílo považováno za autorské, tak musí splňovat pojmové znaky stanovené autorským zákonem, kterými jsou:

- Musí se jednat o dílo literární, jiné dílo umělecké nebo dílo vědecké
- Je jedinečným výsledkem tvůrčí práce autora
- Je vyjádřeno v jakékoliv objektivně vnímatelné podobě
- A není vyňato zákonem z ochrany²³

Mohou zde nastat i výjimky, při kterých se ochrana podle práva autorské nevztahuje, jako je Úřední dílo, což jsou materiály, které mají veřejný charakter, jako jsou právní předpisy, rozhodnutí, veřejné listiny a rejstříky, včetně přípravné dokumentace a sněmovních a senátních publikací. Tato pravidla se také vztahují na státní symboly a symboly jednotek územní samosprávy, kde veřejný zájem vylučuje jejich ochranu. Dále se nevztahuje na výtvořky tradiční lidové kultury, pokud není známo pravé jméno autora nebo pokud jde o anonymní nebo pseudonymní dílo. Tato pravidla zahrnují různé projevy lidového umění, jako jsou lidové písně, povídky a řemeslné výrobky. Pokud není jméno autora známo, taková díla lze užívat pouze tak, aby nedocházelo k jejich devalvací nebo znehodnocení.²⁴

²² Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), §2

²³ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.

²⁴ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 3

4.1 Druhy autorských děl

Druhy autorských děl nejsou v autorském zákoně konkrétně vymezeny a jedná se spíše o kategorie, podle kterých je možné autorské dílo klasifikovat. Toto opatření je praktické zejména s ohledem na neustálý technologický vývoj, kdy nové formy tvorby mohou vznikat průběžně. Namísto toho zákon stanovuje obecné podmínky, na jejichž základě lze určit, zda je určité dílo chráněno jako autorské. Tato flexibilita umožňuje, aby autorská ochrana zahrnovala i nové formy tvorby, aniž by bylo nutné neustále měnit právní předpisy.

Autorský zákon uvádí autorská díla jako:

- Slovesná, které je vyjádřené slovem nebo písmem
- Hudební
- Dramatická, hudebně dramatická, choreografická, pantomimická,
- Díla fotografická a dílo vyjádřené postupem podobným fotografií
- Díla audiovizuální, jako je dílo kinematografické
- Dílo výtvarné, jako je dílo malířské, sochařské a grafické
- Dílo architektonické včetně díla urbanistického
- Díla užitého umění
- Díla kartografická
- Počítačové programy, databáze²⁵

4.2 Zvláštní druhy autorských děl

4.2.1 Zaměstnanecké dílo

Zaměstnanecké dílo je definováno jako autorské dílo vytvořené v rámci pracovního nebo služebního vztahu, včetně situací, kdy autor působí jako statutární orgán nebo člen orgánu obchodní společnosti. V takovém případě má zaměstnavatel automaticky právo vykonávat majetková práva k dílu jménem a na účet zaměstnavatele. To zahrnuje právo rozhodovat o způsobu nakládání s dílem. Nicméně tato pravomoc není bezpodmínečná, a protože se nejedná o absolutní převod práv, zaměstnavatel nemůže převést tato práva na jinou osobu bez souhlasu autora, s výjimkou případů, kdy dochází k prodeji celého podniku nebo

²⁵ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.

jen jeho části. Autor na druhé straně má povinnost zdržet se užití svého díla. Osobnostní práva autora jsou omezena ve prospěch zaměstnavatele, pokud tento vykonává majetková práva. Zaměstnavatel má tedy právo zveřejnit dílo, provádět úpravy, překlady, či spojení s jinými díly a uvádět dílo na veřejnost pod svým jménem. Pro ochranu zaměstnance je však v některých případech stanoveno právo na dodatečnou přiměřenou odměnu, pokud je rozdíl mezi mzdou zaměstnance a ziskem z díla příliš rozdílný. Je možnost přiměřenou dodatečnou odměnu smluvně vyloučit a tohoto bývá často využíváno ze strany zaměstnavatele. Vyskytují se výjimky, kdy toto právo neplatí, jako jsou počítačové programy, databáze nebo díla kartografická.

Autorský zákon dále stanovuje, že pokud zaměstnavatel nevykonává majetková práva k dílu dostatečně, má autor právo požadovat udělení licence za obvyklých podmínek, s výjimkou případů, kdy zaměstnavatel má závažný důvod k odmítnutí. V případě úmrtí nebo zániku zaměstnavatele, který byl oprávněn vykonávat majetková práva k dílu a nemá právního nástupce, se tato práva vracejí autorovi. Naopak, po skončení pracovního poměru u zaměstnavatele zůstávají práva a povinnosti obou stran nedotčena, což znamená, že zaměstnavatel má stále právo vykonávat majetková autorská práva svého bývalého zaměstnance.²⁶ Autorský zákon dále určuje, že zaměstnavatel má právo vykonávat majetková práva autora po celou dobu jeho života a následujících 70 let po jeho úmrtí.²⁷

4.2.2 Kolektivní dílo

Kolektivní dílo jako takové vzniká za účasti více autorů pod vedením fyzické nebo právnické osoby a je prezentováno veřejnosti pod jménem této osoby. Klíčovým rysem kolektivního díla je to, že jednotlivé příspěvky nelze samostatně využít, což znamená, že celkové dílo vzniklé díky spolupráci autorů má větší význam než jednotlivé příspěvky, které do něj vstupují. Kolektivní díla se považují za zaměstnanecká díla i v případě, že byla vytvořena na základě objednávky. V takovém případě je objednatel považován za zaměstnavatele. Je nutné zdůraznit,

²⁶ KOUKAL, Pavel a NECKÁŘ, Jan. *Autorská práva a práva související v daňových souvislostech*. Právo (ANAG). Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-687-7. str. 34 - 35

²⁷ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), §27

že audiovizuální díla a audiovizuálně využívaná díla nejsou považována za kolektivní díla, ačkoli se může podílet na jejich tvorbě více autorů.²⁸

4.2.3 Školní dílo

Školní díla představují specifickou kategorii v rámci autorského práva, která vznikají v prostředí škol a vzdělávacích institucí. Autorský zákon podrobně upravuje práva a povinnosti týkající se těchto děl, zajišťuje spravedlivé zacházení s autorskými právy a reguluje jejich využití ve vzdělávacím procesu. Školy a vzdělávací instituce mají právo uzavřít licenční smlouvu o užití školního díla. Toto právo jim umožňuje legálně využívat tato díla ve své výuce a dalších aktivitách spojených se vzděláváním. Autor školního díla je povinen udělit svolení k užití svého díla a v případě odmítnutí mohou školy a instituce požádat o soudní rozhodnutí. Autor školního díla je oprávněn užívat své dílo nebo poskytnout licenci k jeho užití jinému subjektu. Toto právo platí s výhradou, že takové užití nenarušuje oprávněné zájmy školy nebo vzdělávací instituce. Školy a vzdělávací instituce mají právo, aby autor školního díla přispěl na úhradu nákladů spojených s jeho tvorbou. Tento příspěvek by měl být přiměřený a odpovídat skutečným nákladům na vytvoření díla. Kalkulace tohoto příspěvku se řídí okolnostmi a zohledňuje se i výdělek, který škola nebo instituce dosáhly z užití školního díla. Školní dílo zaručuje právo na užití, reguluje autorovo právo a stanovuje podmínky pro přiměřený příspěvek na náklady, přispívá k řádnému fungování vzdělávacího systému a zachování spravedlivých vztahů mezi autory a vzdělávacími institucemi.²⁹

4.2.4 Dílo vytvořené na objednávku a soutěžní dílo

Dle paragrafu § 61 autorského zákona se zabývá právním režimem děl vytvořených na základě smlouvy o dílo, tedy takzvaných děl vytvořených na objednávku, a děl vytvořených v rámci veřejné soutěže, tzv. soutěžní dílo. Tyto ustanovení poskytují jasné směrnice týkající se práv a povinností autora a

²⁸ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), §59

²⁹ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), §60

objednatelů či pořadatelů soutěže. Autor díla vytvořeného na objednávku poskytuje licenci k užití díla v rozsahu, který vyplývá ze smlouvy. Pokud není ve smlouvě stanoveno jinak, objednatel může využít dílo pouze pro účely, které jsou uvedeny ve smlouvě. Pokud objednatel chce využít dílo nad rámec sjednaného účelu, musí s autorem uzavřít licenční smlouvu. Dále má autor právo užívat dílo vytvořené na objednávku a poskytnout licenci k užití jinému subjektu, pokud to nenarušuje oprávněné zájmy objednatelů. Toto ustanovení zajišťuje autorovi určitou míru autonomie nad využitím jeho díla. Právní režim soutěžního díla platí obdobně i na díla vytvořená v rámci veřejné soutěže. To znamená, že i soutěžní díla jsou chráněna právním rámcem stanoveným autorským zákonem. Tato ustanovení poskytují jistotu jak autorům, tak pořadatelům soutěže ohledně právního postavení a využití těchto děl.³⁰

4.3 Vydání díla

Považuji za důležité zmínit i procesy zveřejnění a vydání díla, které jsou klíčové pro určení okamžiku, kdy dílo vstupuje do veřejného prostoru a stává se dostupným pro ostatní. Odstavec 1 stanoví, že prvním oprávněným veřejným přednesením, provedením, předvedením, vystavením, vydáním či jiným zpřístupněním veřejnosti je dílo zveřejněno. Tato definice zveřejnění zahrnuje různé způsoby, jakými může být dílo prezentováno veřejnosti, jako je například veřejné představení divadelního představení, publikace knihy nebo umístění sochy na veřejném prostranství. Zveřejnění díla je zásadním okamžikem, protože od této chvíle začíná běžet ochranná lhůta stanovená autorským zákonem, která chrání práva autora. Dílo je považováno za vydané v případě zahájení jeho oprávněného veřejného rozšiřování rozmnoženin.³¹ To znamená, že pokud jsou rozmnoženiny díla dostupné veřejnosti k distribuci nebo prodeji, je dílo považováno za vydané. Proces vydání díla poskytuje jasnou definici, která pomáhá určit práva a povinnosti spojené s distribucí díla. Tyto definice jsou

³⁰ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 61

³¹ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 4

nezbytné pro správné uplatňování autorského práva a zajišťují transparentnost a jasnost ve vztahu mezi autorem a veřejností.

5. Autor

S pojmem autor se můžeme setkat hned v druhém dílu autorského zákona a to konkrétně dle § 5, který uvádí „*Autorem je fyzická osoba, která dílo vytvořila*“³²a definuje pojem autora a rozlišuje mezi autorem díla jednotlivého a autorem díla souborného. Podle tohoto ustanovení je autorem fyzická osoba, která tvůrčím způsobem vytvořila určité dílo. To znamená, že autor je ten, kdo vytvořil dílo a projevil v něm svou originální tvůrčí činnost. V případě díla souborného je autorem fyzická osoba, která vybrala nebo uspořádala jednotlivé části díla. Toto ustanovení nezasahuje do práv autorů jednotlivých děl, která byla zařazena do souboru. To znamená, že práva těchto autorů zůstávají nedotčena a zachovávají se v plné míře, aniž by byla dotčena práva autora díla souborného.³³Otázky týkající se identity autora a jeho autorství nevyvolávají v praxi větší problémy. Je zřejmé, že autorství díla a díla souborného je přisuzováno pouze fyzické osobě. Tento princip vychází z předpokladu, že tvůrčí a duševní schopnosti jsou přisuzovány pouze jednotlivcům. Zákon explicitně přiznává jiným subjektům než autorům právo na výkon autorských práv, nikoli však samotné autorské právo. Je třeba rozlišovat mezi osobou autora a nositelem autorských práv. Dále je třeba zdůraznit, že autorský zákon nezahrnuje kategorizaci autorů podle druhu díla, s výjimkou situace, kdy jde o autora díla souborného.³⁴ Pokud je u autorského díla uvedena právnická osoba jako autor, jedná se pravděpodobně o dílo vytvořené zaměstnancem, kolektivní dílo nebo o počítačový program vytvořený na základě smlouvy o dílo a v tomto případě se tedy nebude jednat o osobu autora, ale pouze o osobu nositele práv. Autorský zákon rovněž obsahuje ustanovení týkající se anonymních a pseudonymních děl, stejně jako spoluautorství. Účelem právní úpravy je definovat autorské dílo, což představuje základní aspekt studia

³² Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 5 odst. 1

³³ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), §5

³⁴ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář. 6. vydání.* Beckovy komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0. str. 22 - 23

autorského práva. Podle § 1 písm. a) autorského zákona je předmětem úpravy právo autora k jeho dílu. Bez jasného vymezení identity autora a jeho autorského díla by chyběly základní pilíře pro existenci autorského zákona a pro teorii ochrany autorských děl a autora samotného. Definice autorského zákona a identity autora tedy představuje nezbytný předpoklad pro následná ustanovení autorského zákona, která na ně navazují.³⁵

Autorský zákon neklasifikuje autory děl do dalších skupin. Všichni autoři mají tak podle autorského zákona stejná práva bez ohledu na typ jeho díla. Existují však situace, kdy může dojít k sporům ohledně autorství konkrétního díla. Vzhledem k obtížnosti prokázání autorství obsahuje autorský zákon v § 6 ustanovení o zákonné domněnce autorství. Tato domněnka je vyvratitelná a říká, že autorem díla je fyzická osoba „jejíž pravé jméno je obvyklým způsobem uvedeno na díle nebo je u díla uvedeno v seznamu předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem, není-li prokázán opak“.³⁶ Tímto způsobem autorský zákon posiluje postavení osoby, jejíž jméno je spojeno s hmotným nosičem díla, a považuje ji za autora, dokud není prokázáno opak.³⁷

5.1 Anonym a pseudonym

V případě, že se autor rozhodně nezveřejnit své jméno, tak se dle § 7 autorského zákona bude jednat o dílo anonymní, případně užije-li krycí jméno, tak se bude jednat o dílo pseudonymní. Dále je v tomto znění podrobně definováno, že anonymním dílem se rozumí dílo, jehož autorství není veřejně známo a je zakázáno odhalení totožnosti autora anonymního díla bez jeho předchozího souhlasu. Pokud autor anonymního díla neprojeví svou identitu veřejně, osoba, která dílo zveřejnila, je oprávněna zastupovat autora jménem, pod kterým dílo zveřejnila, pokud autorství není prokázáno jinak. U pseudonymního díla platí to, se jedná o dílo, které je publikováno pod falešným jménem nebo uměleckou značkou. Podobně jako v případě anonymního díla je zakázáno odhalení

³⁵ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. ISBN978-80-7502-386-5. str. 69 - 70

³⁶ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 6

³⁷ KOUKAL, Pavel a NECKÁŘ, Jan. *Autorská práva a práva související v daňových souvislostech.* Právo (ANAG). Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-687-7. str. 18 - 19

totožnosti autora pseudonymního díla bez jeho souhlasu. Dokud se autor pseudonymního díla neveřejní, zastupuje ho osoba, která dílo zveřejnila, pod jejímž jménem bylo publikováno, pokud není prokázáno opak. Veřejné prohlášení autora o jeho identitě není nutné, pokud je jeho pravé jméno známo široké veřejnosti. Tímto je zajištěna ochrana anonymity a pseudonymity autorů a stanoví jasné podmínky pro jejich identifikaci a zastupování v autorskoprávních záležitostech.³⁸

5.2 Spoluautoři

Autorský zákon vymezuje pojmy společného a nerozdílného spoluautorství jako situace, kdy se na vzniku díla podílí více tvůrců. V případě, že dílo vzniklo společnou tvůrčí činností více autorů, přísluší autorské právo k tomuto dílu všem autorům společně a nerozdílně. Pro uznání spoluautorství je nutné, aby tvůrčí činnost každého z autorů byla skutečně tvůrčího charakteru, a ne pouze administrativní nebo technické povahy. V právních záležitostech týkajících se díla mají všichni spoluautoři právo i povinnost jednat společně a nerozdílně. Týká se to rozhodování o nakládání s dílem, kde platí pravidlo, že všechny rozhodnutí týkající se autorského díla musí být učiněny jednomyslně. V případech rozporů v rozhodování autorský zákon dále upravuje dle § 8 odst. 4, že „o nakládání s dílem spoluautorů rozhodují spoluautoři jednomyslně. Brání-li jednotlivý autor bez vážného důvodu nakládání s dílem spoluautorů, mohou se ostatní spoluautoři domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle soudem. Domáhat se ochrany práva autorského k dílu spoluautorů před ohrožením nebo porušením může i jednotlivý spoluautor samostatně.“³⁹

Autorské právo dále zahrnuje možnost získat výnosy z autorského díla. V případě spoluautorství se tyto výnosy dělí mezi spoluautory na základě jejich tvůrčích příspěvků. Jestliže není možné rozlišit jednotlivé tvůrčí příspěvky, platí

³⁸ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 7

³⁹ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 8

princip rovného dělení podle počtu spoluautorů. Tato pravidla lze upravit smluvně, přičemž smlouva má přednost před zákonnou úpravou.⁴⁰

6. Obsah práv autora

Autorský zákon je založen na dualistické koncepci, která rozděluje autorská práva do dvou hlavních kategorií: práva osobnostní a práva majetková. Tyto práva jsou upravena odděleně a mají samostatný režim v souladu s dalšími ustanoveními tohoto zákona.⁴¹

6.1 Osobnostní práva

Práva osobnostní jsou vázána pouze na konkrétního autora, nejedná se však o totéž jako v případě práv na ochranu osobnosti, která upravuje občanský zákoník. Osobnostní práva jsou základní práva, která nelze převádět. Podle autorského zákona jsou osobnostní práva nezcizitelná. To znamená, že autor nemůže svá práva prodat, darovat, ani nejsou předmětem dědění. Jakýkoliv pokus o jejich převod by byl z hlediska legislativy neplatný.

Osobnostní práva autora jsou práva:

- Rozhodnutí o zveřejnění díla
- Osobovat si autorství a to včetně práva rozhodovat jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při užívání díla
- Nedotknutelnost díla, zejména právo udělit svolení k jakékoliv změně nebo jinému zásahu do svého díla
- Na přístup k dílu a jiná osoba nesmí užívat dílo způsobem snižujícím hodnotu díla a dále má právo na dohled nad plněním této povinnosti jinou osobou (autorský dohled), pokud neplyne z povahy díla, jeho užití něco jiného anebo by to bylo v rozporu se zájmy uživatele.

Po úmrtí autora nemá nikdo právo přivlastnit si autorství jeho díla. Toto dílo lze použít pouze způsobem, který nezpochybňuje jeho hodnotu. Kdykoliv je dílo použito, je nutné uvést jméno autora, pokud dílo není anonymní.⁴² Jak blízcí

⁴⁰ KOUKAL, Pavel a NECKÁŘ, Jan. *Autorská práva a práva související v daňových souvislostech*. Právo (ANAG). Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-687-7. str. 19 - 20

⁴¹ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář. 6. vydání. Beckovy komentáře*. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0. str. 33

⁴² MALÁ, Jitka. *Autorem je každý z nás*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5. str.22

příbuzní autora, tak právnické osoby reprezentující autory nebo odpovídající kolektivní správci autorských práv mají právo chránit dílo proti porušení osobnostních práv. Toto právo není omezeno dobou platnosti majetkových práv. Blízcí příbuzní autora mají možnost uplatnit svá práva i po uplynutí doby platnosti majetkových autorských práv, kdy se dílo stává takzvaně volným dílem.⁴³

6.2 Majetková práva autora

Majetková autorská práva podobně jako práva osobnostní jsou nepřevoditelná, což znamená, že autor nemá možnost se těchto práv zcela vzdát. Na rozdíl od osobnostních práv, majetková práva mohou být předmětem dědictví. Jedním z hlavních majetkových práv autora je možnost využití díla, celého či jeho částí, ve své původní nebo upravené formě. Když autor poskytne práva k využití svého díla třetí straně, neznamená to zánik jeho vlastního práva. Místo toho se zavazuje tolerovat využití svého díla danou stranou v rozsahu, který oprávnění umožňuje.⁴⁴

Autorský zákon specifikuje seznam demonstrativních majetkových práv v paragrafech 12 až 23 autorského zákona. Autor prostřednictvím těchto majetkových práv uplatňuje své majetkové i jiné zájmy spojené s dílem ve vztahu k veřejnosti, typicky udělením licenční smlouvy na využití svých děl. Tyto práva autora by se mohly označit jako způsob užití svého díla, což může zahrnovat specifikace týkající se teritoriality, doby trvání a rozsahu použití, a to včetně dohody o odměně, která je považována za klíčový prvek licenční smlouvy. Vedle toho autorský zákon uvádí, že existují i jiná majetková práva, která zahrnují koncept "*náhradní odměny*", jež přísluší autorovi v případě nelegálního využití jeho díla.⁴⁵

Majetková práva se se dále mohou dělit na práva hmotná a nehmotná, kdy mezi práva hmotná spojená s užitím díla jsou práva na:

- Rozmnožování

⁴³ POPELKOVÁ, Věra. *Nehmotné statky*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-297-3. str. 19 - 20

⁴⁴ MALÁ, Jitka. *Autorem je každý z nás*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5. str.23

⁴⁵ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2019. ISBN978-80-7502-386-5. str. 95 - 101

- rozšiřování
- pronájem
- půjčování
- vystavování

Další právo, které se vztahuje k užití díla a je vyjádřena v nehmotné podobě, jsou práva autora na sdělování díla veřejnosti a sem spadá právo na:

- živé provozování a jeho přenos
- provozování ze záznamu a jeho přenos
- vysílání rozhlasem nebo televizí nebo doplňkovou online službou vysílatele
- přenos rozhlasového nebo televizního vysílání
- provozování rozhlasového či televizního vysílání

Do jiných majetkových práv řadíme právo na:

- odměnu při opětném prodeji originálu uměleckého díla
- právo na odměnu v souvislosti s rozmnožováním díla pro osobní potřebu a vlastní vnitřní potřebu

Sdělování veřejnosti je autorským zákonem stanoveno jako dostupnost díla v nehmotné formě. To zahrnuje možnost přímého přenosu díla nebo jeho reprodukce pomocí jakékoli dostupné technologie. Tento proces zahrnuje situace, kdy je dílo učiněno dostupným tak, že si ho uživatelé mohou kdykoliv a odkudkoliv prostřednictvím internetu nebo mobilních sítí vyžádat, včetně distribuce skrze kabelové systémy nebo jiné metody přenosu. Na rozdíl od rozšiřování, při sdílení díla s veřejností nedochází k vyčerpání tohoto práva.⁴⁶

Samotný pojem provozování rozhlasového či televizního vysílání je přesně definován dle § 23 z. č. 121/2000 Sb., který říká, že „*provozováním rozhlasového či televizního vysílání díla se rozumí zpřístupňování díla vysílaného rozhlasem či televizí pomocí přístroje technicky způsobilého k příjmu rozhlasového či televizního vysílání. Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pacientům při poskytování zdravotních služeb ve zdravotnických zařízeních. Za provozování rozhlasového a televizního vysílání se podle § 18 odst. 3 nepovažuje zpřístupňování díla pro úzký*

⁴⁶ POPELKOVÁ, Věra. *Nehmotné statky*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-297-3. str. 20

okruh osob, jestliže toto zpřístupnění je nahodilé a nezávislé na přání příjemců a není výdělečné povahy.“

6.2.1 Rozmnožování

Rozmnožování díla patří mezi nejstarší práva v rámci autorského práva. Základní principy a teorie autorského práva počítají s tím, že rozmnožení jakéhokoli díla muselo být tradičně spojeno s fyzickým nosičem, i když v současné době se tato představa může zdát zastaralá, vzhledem k tomu, že autorský zákon umožňuje rozmnožování díla také elektronicky, a to jak v analogové, tak v digitální formě. Schopnost rozmnožit dílo je základem pro jeho další využití, což zahrnuje i širokou paletu způsobů, jakými s dílem můžeme nakládat. Tato skutečnost vyplývá z rozlišení mezi samotným procesem rozmnožování a konceptem užití díla, který se vztahuje na jeho veřejné zpřístupnění. Normy týkající se rozmnožování adresují vytváření kopií díla v jakékoli formě a prostřednictvím jakýchkoli technik, ať už se jedná o celé dílo či jeho části. Tyto normy také specifikují různé možné formy rozmnožení, aby se předešlo nejasnostem.⁴⁷

6.2.2 Rozšiřování

Procesem rozšiřování se myslí činnost, při které dochází k prodeji nebo k jinému způsobu předání práv k původnímu exempláři díla nebo jeho fyzické kopii, včetně situací, kdy jsou tato díla nabízena k prodeji s tímto záměrem. S uskutečněním prvního prodeje nebo převodu práv na originál či kopii díla se právo na další distribuci díla automaticky vyčerpá, avšak možnost dílo půjčovat nebo pronajímat z toho plynoucí práva zůstávají nedotčena. To znamená, že nový majitel nemá oprávnění dále dílo půjčovat či pronajímat bez získání příslušného oprávnění. Toto ustanovení se typicky aplikuje na oblast výtvarných umění, tištěných literárních děl a záznamů hudby nebo filmů na fyzických nosičích digitálního obsahu.⁴⁸

⁴⁷ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. ISBN978-80-7502-386-5. str. 101 - 102

⁴⁸ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. ISBN978-80-7502-386-5. str. 102

6.2.3 Pronájem

Pronájem díla, ať už originálu nebo jeho kopie spojené s fyzickým nosičem, je definován jako umožnění přístupu k tomuto dílu za účelem zisku. V dnešní době se s tímto v praxi skoro nesetkáme. Setkávali jsme se s ním ve spojení s činností takzvaných videopůjčoven (které ve skutečnosti fungují spíše na principu pronájmu než půjčování), jež však s rostoucí popularitou internetu postupně upadají. Knihy se obvykle půjčují, nikoli pronajímají, a v případě hudebních záznamů držitelé práv, typicky hudební vydavatelství, obecně neudělují svolení k jejich pronájmu, preferují raději jejich rozšiřování. Notové materiály pronajímané pro živé vystoupení tvoří specifickou kategorii tohoto fenoménu.⁴⁹

6.2.4 Půjčování

Půjčování zahrnuje zapůjčení originálního díla nebo jeho kopie bez účelu přímého nebo nepřímého hospodářského zisku. Tato činnost se obvykle týká výlučně knih, jak beletrie, tak odborných, dostupných ve veřejných knihovnách. Na rozdíl od situace s pronájemem, veřejné knihovny získaly prostřednictvím Národní knihovny ČR kolektivní licenci od držitelů práv pro zapůjčování hudebních nahrávek, ale ne pro audiovizuální materiály.⁵⁰ Tato služba umožňuje dočasné poskytnutí fyzického díla široké veřejnosti a je poskytována institucemi, které jsou veřejnosti přístupné.⁵¹

6.2.5 Vystavování

Vystavování děl zahrnuje prezentaci originálních kusů nebo jejich reprodukcí ve fyzické formě, přičemž se obvykle jedná o výtvarná, fotografická, architektonická, urbanistická díla, díla užitého umění a kartografická díla. U kartografických děl je situace specifická, neboť mapy jsou primárně určeny k

⁴⁹ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. ISBN978-80-7502-386-5. str. 102

⁵⁰ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. ISBN978-80-7502-386-5. str. 102 - 103

⁵¹ POPELKOVÁ, Věra. *Nehmotné statky.* Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-297-3. str. 21

prodeji a jejich vystavování je raritou. Je vhodné rozšířit výčet o díla jevištních výtvarníků, zejména scénografy a kostýmní výtvarníky. Takové užití děl obvykle vyžaduje licenci získanou přímo od držitelů práv, a to mimo rámec kolektivní správy práv, kromě výpůjček zvukových záznamů v knihovnách. Knihy zapůjčované ve veřejných knihovnách spadají pod tzv. „*knihovní výjimku*“ dle § 37 autorského zákona, což knihovnám umožňuje půjčování bez potřeby získání licence od držitelů práv, přičemž český stát platí za ně náhradní odměnu přes Národní knihovnu ČR. Pronajímání audiovizuálních záznamů osobami vyžaduje platbu dodatečné odměny prostřednictvím systému kolektivní správy. Jak již bylo dříve zmíněno, tyto práva postupem času upadají. Je důležité zdůraznit, že existuje i dobrovolná kolektivní správa, kde správce zastupuje pouze ty autory, s nimiž má smlouvu. Tento přístup často sousedí s přímým licencováním od držitelů práv mimo kolektivní správu. Princip tzv. malých práv, tj. práv spravovaných kolektivně, se vztahuje hlavně na hudební díla s textem či bez, a to v duchu historické kontinuity, přičemž kolektivní správce obvykle licencuje všechna možná užití těchto děl s jistými výjimkami.⁵²

6.2.6 Živé provozování díla a jeho přenos

Živé předvádění uměleckého díla zahrnuje jeho prezentaci v přímém přenosu, ať už se jedná o recitaci literárních děl, koncert hudebních skladeb s doprovodem slov či bez nich, nebo o živé divadelní, baletní či pantomimické vystoupení. Podle § 19 autorského zákona toto ustanovení specifikuje, že dílo je využíváno bez jeho trvalého zaznamenání na fyzický médium, a je přechodně předáváno. Toto sdílení je určeno všeobecně, bez specifikace konkrétního publika.

Přenos znamená akt zpřístupnění díla v reálném čase na místo mimo původní scénu živého vystoupení, což umožňuje lidem mimo tuto lokaci dílo sledovat či poslouchat.⁵³ Příkladem současného zpřístupnění živě provozovaného díla, by mohlo být přímé vysílání koncertu v operním domě, které je zpřístupněno

⁵² SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-240-0. str. 103

⁵³ CHALOUPOKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář. 6. vydání. Beckovy komentáře*. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0. str. 50 - 51

ve veřejném prostoru, jako je náměstí města nebo jiné veřejné místo, prostřednictvím velkého obrazového monitoru a reproduktorů. Toto umožňuje lidem, kteří nejsou fyzicky přítomni na místě konání, sledovat a poslouchat vystoupení v reálném čase.

6.2.7 Provozování ze záznamu a jeho přenos

Přehrávání díla z nahrávek a jeho šíření se týká užití zvukových či audiovizuálních záznamů skrze zařízení pro přenos zvuku a obrazu. Toto nezahrnuje vysílání děl, jak je specifikováno v § 23 autorského zákona. Přehrávání z nahrávek se využívá například v diskotékách nebo kinech a používá se široká škála techniky, jako jsou projektory, DVD a CD přehrávače nebo počítače, avšak nejde o zařízení pro příjem rozhlasu nebo televize. V rámci tohoto majetkového práva má ten, kdo dílo prezentuje, pravomoc rozhodnout o tom, který obsah bude veřejnosti představen.⁵⁴

6.2.8 Vysílání rozhlasem nebo televizí

Toto právo pojednává o umožnění přístupu k dílu skrze technologie určené k rozšiřování zvuku nebo obrazu, ať už bezdrátově, přes drát, kabel, či satelit, ze strany původního vysílatele. Tento způsob využití díla se odlišuje tím, že vysílatel nejenže určuje programové schéma a výběr obsahu, ale také nese zodpovědnost za dodržování platných zákonů. Klíčová část § 21 se zaměřuje na satelitní vysílání podle předpisů EU, což umožňuje vysílateli překročit tradiční teritoriální hranice práv. To znamená, že je dostatečné získat licenci pro využití díla z místa vysílání, aniž by bylo nutné získávat dodatečné licence pro každý členský stát EU, kde je možné signál přijímat. Směrnice EU 2019/789 má za cíl zlepšit přeshraniční dostupnost televizních a rozhlasových programů na jednotném trhu EU tím, že usnadní vyjasnění autorských práv a příbuzných práv pro určité online služby vysílacích organizací a pro opětovné vysílání televizních a rozhlasových programů jinými prostředky než kabelovým přenosem. Klíčovým bodem je zavedení principu "*země původu*" pro určité online služby poskytované vysílacími organizacemi, což

⁵⁴ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-240-0. str. 105 - 106

znamená, že vysílací organizace potřebují získat povolení od držitelů práv k dílům a dalším chráněným materiálům obsaženým v těchto programech pouze pro členský stát EU, ve kterém mají své hlavní sídlo. Tento princip se vztahuje na všechny rozhlasové programy a na určité typy televizních programů, jako jsou zpravodajské a aktuální programy (kromě sportovních událostí a chráněného obsahu v nich) a programy, které jsou vysílacími organizacemi produkovány a plně financovány. Dalším důležitým aspektem směrnice je povinná kolektivní správa práv pro znovu zpřístupnění rádiových a televizních programů jinými prostředky než kabelovým. Směrnice také usnadňuje získání povolení od držitelů autorských a příbuzných práv pro opětovné vysílání televizních nebo rozhlasových programů z jiných členských států EU.⁵⁵

6.2.9 Přenos rozhlasového nebo televizního vysílání

Přenos znamená, že dílo je veřejnosti nabízeno v reálném čase, v jeho původní celistvosti a formě, a to jakýmkoli vysílatelem kromě toho, který dílo původně vytvořil. Je zásadní, aby byly splněny všechny tři kritéria, a musí jít o přenos současný, úplný a zachování původní podoby díla. Metoda nebo technologie použitá pro tento proces není rozhodující.⁵⁶ I toto právo ovlivňuje směrnice 2019/789 a k pojmu „*přenos rozhlasového a televizního vysílání*“ dodává, že není podstatné, jakým způsobem provozovatel převzatého vysílání získá dílo určené pro veřejnost od vysílatele.⁵⁷

6.3 Právo na odměnu

Jedná se o právo, které se řadí mezi jiná majetková práva a jako první je v autorském zákoně stanoveno právo na odměnu při opětovném prodeji originálu díla uměleckého. Vzniká za splnění několika kumulativních podmínek a to především výše ceny, která musí dosahovat výše alespoň 1 500 EUR, za kterou

⁵⁵ Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/789, [online]. [cit. 25.2.2024]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0789>

⁵⁶ POPELKOVÁ, Věra. *Nehmotné statky*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-297-3. str. 23

⁵⁷ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-240-0. str. 59

je prodáváno, účast prodejce na platbě převodu vlastnictví původního díla a musí být vyloučena výjimka, která je zakotvena ve čtvrtém odstavci dle § 24, která stanovuje, že při opakovaném prodeji, je první opětový prodej uskutečněn pouze tehdy, jeli uskutečněn v době kratší než tři roky od jeho nabití od autora a pokud jeho kupní hodnota nepřesahuje částku 10 000 EUR. Tato výjimka je v zájmu rozvoje trhu s uměleckými díly. Je zde přesně stanoveno, co se rozumí uměleckým dílem, pro účely tohoto znění zákona a můžeme zde předpokládat, že půjde o díla zachycena především ve hmotné podobě. Do tohoto práva ale nespádají díla architektonická, užitého umění a rukopisy skladatelé a spisovatelů.⁵⁸

Další případy práv na náhradní odměnu, lze rozdělit do pěti případů. Kdy v prvním případě se jedná o právo na náhradní odměnu za zhotovení tiskové rozmnoženiny díla pro vlastní potřebu a v praxi se můžeme setkat s pojmem „*reprografie*“ a zahrnuje právo na získání náhradní odměny za kopírování děl pro osobní nebo interní potřebu organizací, přičemž toto kopírování může probíhat v papírové formě. Toto právo se dělí na dvě části: první se týká odměn od výrobců a dovozců reprografických zařízení, druhá odměna pochází z kopírování děl na objednávku. Zásadní rozdíl od obvyklého kopírování pro osobní potřebu spočívá v tom, že reprografie umožňuje kopírování nejen pro individuální uživatele, ale i pro potřeby právnických osob. Nakladatelé získávají část odměny z reprografie, což je v autorském zákoně specifikováno jako jejich jediné právo. Odměny z reprografie jsou rozdělovány bez rozlišení obsahu kopírovaného materiálu, což reflektuje praktickou nemožnost pro poskytovatele kopírovacích služeb určit, zda se kopíruje autorské dílo. V kontextu dovozu reprografických zařízení zákon stanovuje výjimky, například pro přístroje určené k reexportu nebo používané výhradně pro rozmnožování na základě licenčních smluv. Specifikace náhradních odměn je určena v zákoně a odráží princip solidarity v této oblasti, přičemž pravděpodobnost kopírování autorských děl prostřednictvím těchto zařízení je odhadována na 20 % a je stanovena vyhláškou Ministerstva kultury ČR č. 488/2006 Sb. V druhém případě se jedná o právo na náhradní odměnu za zhotovení rozmnoženiny díla pro osobní potřebu na podkladě zvukového, zvukově

⁵⁸ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář. 6. vydání. Beckovy komentáře*. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0. str. 65 - 66

obrazového nebo jiného záznamu nebo jejich vysílání. To znamená, že odměny se vztahují na prázdné nosiče dle specifikované vyhlášky a také na zařízení pro rozmnožování, které jsou zpoplatněny sazbou 3% z jejich prodejní ceny. Tento mechanismus zahrnuje rovněž digitální kopírování textových a výtvarných děl na prázdné nosiče. Vyhláška však opomíjí chytré mobilní telefony. Třetím případem je právo na náhradní odměnu za prodej originálu díla uměleckého a reflektuje potřebu zajistit umělcům spravedlivý podíl z příjmů v případě, že hodnota jejich děl vzroste po původním prodeji. Náhradní odměna je vybírána od těch, kdo díla prodávají za limitovanou kupní cenu 1 500 EUR, jako jsou galeristé a dražebníci. Čtvrtý případ je právo na náhradní odměnu v souvislosti s pronájmem originálu nebo rozmnoženiny díla a má v současné době omezený dopad kvůli rostoucí preferenci digitálního přístupu k dílům. EU směrnice specifikuje toto právo pro videopůjčovny, které ustupují poskytování obsahu online. Výjimku tvoří zvukově obrazové nosiče, jelikož pronájem čistě zvukových médií je neobvyklý. Autorský zákon umožňuje autorům získat přiměřenou odměnu za pronájem jejich děl, s výší odměny stanovenou kolektivními správci. V pátém případě jde o právo na náhradní odměnu za půjčování slovesných děl ve veřejných knihovnách. Podtrhuje význam knihovních služeb pro veřejnost a jejich vliv na trh s knihami, přičemž stanovuje mechanismus odměn pro autory za půjčování jejich děl.⁵⁹

6.4 Trvání majetkových práv

Podle § 27 autorského zákona je klíčové pochopit, že autorská práva jsou chráněna po dobu života autora a dalších 70 let po jeho smrti. Tato doba odpovídá mezinárodním normám, jak jsou stanoveny například v Bernské úmluvě pro ochranu literárních a uměleckých děl. Evropská unie svou směrnicí 2006/116 rovněž harmonizovala pravidla týkající se doby ochrany autorských práv ve svých členských státech, aby podporovala jednotný trh a zajišťovala spravedlivou odměnu pro autory a další držitele práv. Touto ochranou se řídí i díla spoluautorská s tím, že až po smrti posledního ze spoluautorů se vyčerpává trvání majetkových práv. Majetková práva k dílu anonymnímu a pseudonymnímu trvají

⁵⁹ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. Student (Leges). Praha: Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-240-0. str. 108 - 111

70 let od zveřejnění díla. V případě v době vydání díla není jméno autora veřejně známé a odhalí se až v průběhu let jeho života, tak se postupuje jako v případě, že je autor znám od počátku. Trvání práv u děl kolektivních je stejné jako u děl anonymních a pseudonymních, jelikož není vždy snadné identifikovat všechny autory a proto se doba trvání práv počítá 70 let od zveřejnění díla. Mohou zde nastat opět výjimky a to když je jasně označené kdo tvoří autorský kolektiv a v tom případě se postupuje stejně jako u děl autora a spoluautorů. U děl audiovizuálních se těžko počítá doba trvání, jelikož u těchto děl se sice za autora považuje režisér, ale práva uplynou až po úmrtí poslední osoby, která se na díle smluvně podílela. U děl zveřejněných po částech je to naopak zase jednoduché, protože se zde počítá doba od zveřejnění každé jednotlivé části samostatně. Pokud u díla uplyne doba trvání práv, tak bývá označováno jako tzv. „volné dílo“ a toto dílo, je každý oprávněn užit, aniž by bylo zapotřebí svolení k takovému užití nebo za užití uhradit odměnu. Toto dílo smí být užito pouze způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu a musí být vždy uveden původní autor, pokud se nejedná o dílo anonymní a nikdo si nesmí přisvojovat autorství k dílu.⁶⁰ Zvláštní počítání doby trvání majetkových práv je u dílu kterých není rozhodující zesnutí autora a u děl, které nebyly oprávněně zveřejněny do 70 let od svého vzniku. V tomto případě trvají majetková práva 70 let od vytvoření díla.⁶¹

7. Výjimky a omezení autorského práva

Autorské právo nabízí výjimky a omezení výhradně v případech specificky stanovených zákonem, kdy takové užití díla není v konfliktu s obvyklými způsoby užití a neškodí autorovým oprávněným zájmům. Tyto výjimky se většinou vztahují jen na již zveřejněná díla a zahrnují specifické typy licencí, jako jsou zpravodajské licence nebo licence pro vzdělávací účely. Zákon rovněž stanovuje, že jakékoliv právní jednání, které by výjimky omezilo, je neplatné, pokud zákon přímo nestanoví jinak. Výjimky a omezení autorského práva dále dělíme na volná užití a licence. Autorský zákon definuje nejen práva autora, ale i určité výjimky prostřednictvím volného užití a zákonných licencí. Pokud využijeme dílo v souladu

⁶⁰ MALÁ, Jitka. *Autorem je každý z nás*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5. str.13

⁶¹ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář. 6. vydání. Beckovy komentáře*. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0. str. 80

s těmito principy bez licenční smlouvy, nejedná se o porušení zákona. K realizaci takového užití je klíčový "tříkrokový test", který ověřuje, zda užití nesnižuje autorova práva a zájmy. Tento test funguje jako ochranná brzda proti bezesmluvnímu užití děl, které by jinak bylo v rozporu s autorským právem.

Tento test stanovuje, výjimky z práv autora k jeho dílu mohou být uplatněny pouze:

- Ve zvláštních, zákonem uváděných případech
- Tehdy, když užití díla není v rozporu s běžným způsobem jeho užití
- Když tím není nepřiměřeně zasahováno do oprávněných zájmů autora

Zákon dále stanovuje, že všechna omezení výjimky z práva autora k jeho dílu se vztahují, pouze na zveřejnění díla. Jestliže není dílo zveřejněno, tak se nedá tříkrokový test uplatnit.⁶² Dále jsou v zákoně definovány výjimky pro určité typy licencí. Novela autorského zákona přináší nové zákonné licence usnadňující přístup k autorsky chráněnému obsahu pro vědecké, vzdělávací a kulturní účely. Zahrnuje licence pro automatizované analýzy textů a dat, užití děl nedostupných na trhu, digitální výuku a licence pro karikaturu, parodii nebo pastiš. Tyto licence umožňují vědeckým institucím a institucím kulturního dědictví zhotovovat rozmnoženiny obsahu pro výzkum a vzdělávání bez narušení autorských práv, za podmínky uvedení jména autora, názvu díla a pramene, pokud jsou známy.⁶³ Licence jsou zákonem upraveny tak, že k užití díla či jeho části není třeba získání licence od autora. V další části práce budou zmíněny některé důležitější typy licencí.

Zde je uveden seznam jednotlivých druhů licencí dle autorského zákona:

- § 30 – Volná užití
- § 30a – Rozmnožování na papír nebo na podobný podklad
- § 30b – Předvedení nebo oprava přístroje
- § 31 – Citace
- § 31a – Licence pro digitální výuku

⁶² MALÁ, Jitka. *Autorem je každý z nás*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5 str. 39 - 40

⁶³ PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. Novela autorského zákona, 12.3.2023. [online]. [cit. 1.3.2024]. Dostupné z: <https://www.pfl.cz/aktuality/noela-autorsk%C3%A9ho-z%C3%A1kona>

- § 32 – Propagace výstavy uměleckých děl a jejich prodeje
- § 33 – Užití díla umístěného na veřejném prostranství
- § 34 – Úřední a zpravodajská licence
- § 35 - Užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů nebo v rámci úředních akcí pořádaných orgány veřejné správy, v rámci školních představení a užití díla školního
- § 36 - Omezení práva autorského k dílu soubornému
- § 37 – Knihovní licence
- § 37a – Licence pro určitá užití osiřelého díla
- § 37b – licence pro užití díla nedostupného na trhu
- § 38 – Užití originálu nebo rozmnoženiny díla výtvarného, fotografie nebo díla vyjádřeného postupem podobným fotografii jeho vystavením
- § 38a – Licence pro dočasné rozmnoženiny
- § 38b – Licence pro fotografickou podobiznu
- § 38c – Nepodstatné vedlejší užití díla
- § 38d – Licence k dílům užitého umění a dílům architektonickým
- § 38e – Licence pro sociální zařízení
- § 38f – Licence pro společné domovní antény
- § 38g – Licence pro karikaturu, parodii a pastiš
- § 39 – Licence pro osoby se zdravotním postižením
- § 39a - Licence pro určitá užití díla ve prospěch osob se zrakovým postižením nebo osob s jinými poruchami čtení
- § 39b – Povinnosti oprávněného poskytovatele
- § 39c – Licence k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textů nebo dat
- - 39d – Licence k rozmnožování díla pro účely automatizované analýzy textu nebo dat k vědeckému výzkumu

7.1 Volná užití

Autorský zákon umožňuje bezesmluvní využití díla pro osobní potřebu, aniž by toto užití vyžadovalo souhlas autora či odměnu, pokud není cílem ekonomický prospěch. Tato možnost se neomezuje jen na konkrétní způsoby užití, jako je kopírování, ale aplikuje se na široký spektrum užití, pokud je v souladu s osobním

užíváním a nepřináší finanční zisk. Zahrnuje také reflexi na rozdíl mezi osobním užitím díla a jeho sdílením, zdůrazňuje, že poskytování díla kruhu blízkých osob může být považováno za společnou konzumaci, nikoli veřejné sdílení. V rámci autorského práva existují specifické situace, kdy je možné dílo využít bez nutnosti souhlasu držitele práv nebo placení odměny, avšak s výjimkami. Tyto výjimky se netýkají počítačových programů, elektronických databází, rozmnoženin architektonických děl nebo záznamů audiovizuálních děl provozovaných ze záznamu, u kterých je zapotřebí získat licenci. Dále, volné užití je omezeno na činnosti, které nevedou k hospodářskému či obchodnímu prospěchu, což zahrnuje například užití pro osobní zábavu nebo vzdělání, za předpokladu, že nedochází k porušení licenčních podmínek. V rámci autorského práva existují specifické situace, kdy je možné dílo využít bez nutnosti souhlasu držitele práv nebo placení odměny, avšak s výjimkami. Tyto výjimky se netýkají počítačových programů, elektronických databází, rozmnoženin architektonických děl nebo záznamů audiovizuálních děl provozovaných ze záznamu, u kterých je zapotřebí získat licenci. Dále, volné užití je omezeno na činnosti, které nevedou k hospodářskému či obchodnímu prospěchu, což zahrnuje například užití pro osobní zábavu nebo vzdělání, za předpokladu, že nedochází k porušení licenčních podmínek. Zákon dále pojednává o pravidlech týkajících se rozmnoženin nebo napodobenin výtvarných děl podle autorského zákona. Ustanovení určuje, že rozmnoženiny nebo napodobeniny již zveřejněných děl mohou být vytvořeny pro osobní potřebu, pod podmínkou, že jsou zřetelně označeny tak, aby nebyly zaměnitelné s originálem. Přestože se zdá, že zákon umožňuje vytvoření pouze jedné rozmnoženiny nebo napodobeniny, ve skutečnosti neomezuje počet, pokud nejsou porušeny oprávněné zájmy autora. Právo na volné užívání díla neosvobozuje od platby odměn nebo dodržování technických ochranných opatření stanovených zákonem. Jakékoli odstraňování ochrany proti kopírování se považuje za porušení autorských práv, přičemž zákon upřednostňuje ochranu práv autora nad volným užíváním. Pokud někdo odstraní ochranu a sdílí dílo, i toto jednání je v rozporu s autorským právem. Zároveň ochrana volného užívání

neovlivňuje ochranu informací o správě práv k dílu, jako jsou identifikace díla a podmínky jeho užití.⁶⁴

7.2 Zákonné licence

Zákonné licence umožňují určité typy užití díla bez potřeby souhlasu autora, kde zákon předem stanovuje výjimky pro legální užití. Uživatelé musí dodržet pravidla, jako je zachování díla bez změn a povinnost veřejně uznat autora a název díla. To respektuje osobnostní práva autora, včetně nedotknutelnosti díla a práva na autorství. Citace je často využívaná zákonná licence, avšak nedodržení pravidel, jako je neuvádění zdroje, může vést k obviněním z plagiátorství, což má vážné důsledky.⁶⁵ Licence můžeme dále dělit do dvou kategorií a to jsou licence bezúplatné a licence úplatné.

7.3 Citace

Paragraf 31 autorského zákona umožňuje použití děl jiných autorů pod určitými podmínkami bez zásahu do autorských práv. To zahrnuje omezené využití výňatků z děl pro kritiku, recenzi, vědecké či odborné účely, výuku a výzkum, pokud to není za účelem ekonomického zisku. Je nutné, kde je to možné, uvést jméno autora a název díla. Dále paragraf uvádí, že použití citovaných výňatků podle tohoto ustanovení nezasahuje do autorského práva, za předpokladu dodržení stanovených pravidel.⁶⁶ V autorském zákoně to není jasně stanoveno dělení citací, ale v praxi se běžně vyskytuje dělení citací na tři druhy a to jsou:

- Malá citace – zde citujeme malé výňatky z jiných děl ve svém vlastním díle
- Velká citace – pro účel kritiky či recenze citujeme celé menší dílo ve svém díle
- Výzkumná citace – citujeme v rámci jakékoliv školní vzdělávací činnosti⁶⁷

7.4 Užití díla umístěného na veřejném prostranství

⁶⁴ CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář. 6. vydání. Beckovy komentáře*. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0. str. 89 - 92

⁶⁵ MALÁ, Jitka. *Autorem je každý z nás*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5 str. 45

⁶⁶ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 31

⁶⁷ MALÁ, Jitka. *Autorem je každý z nás*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5 str. 57

Tento druh bezúplatné licence umožňuje dle zákona bez zasahování do autorských práv využít díla umístěná ve veřejném prostoru, jako jsou náměstí, parky, ulice či jiná veřejná prostranství. To zahrnuje jejich zaznamenání prostřednictvím kresby, fotografie, filmu nebo jiných metod. Avšak pro architektonická díla a trojrozměrné rozmnoženiny se tato výjimka nevztahuje. Při použití těchto děl je vhodné, pokud je to možné, uvést jméno autora a název díla.⁶⁸

7.5 Úřední a zpravodajská licence

Tato licence stanovuje výjimky, které umožňují užití autorského díla bez předchozího souhlasu autora v rámci úředních a zpravodajských činností. Tato ustanovení jsou důležitá pro zachování svobody tisku, přístupu k informacím a výkonu veřejné moci. První výjimka umožňuje užití díla pro účely veřejné bezpečnosti, soudního nebo správního řízení, nebo pro parlamentní jednání a pořizování zápisu o něm. Toto opatření zajišťuje, že úředníci a veřejné instituce mohou v souladu se svými povinnostmi používat autorská díla pro účely veřejného zájmu, aniž by bylo nutné získat předchozí souhlas autora. Dále toto ustanovení umožňuje užití autorského díla ve spojitosti se zpravodajstvím týkajícím se aktuálních událostí v rozsahu odpovídajícím informačnímu účelu. Tato výjimka je důležitá pro zachování svobody tisku a přístupu k informacím, zejména v době rychlých změn a událostí. Dále je možno užití autorského díla v periodickém tisku, televizním či rozhlasovém vysílání nebo jiném hromadném sdělovacím prostředku, který zpřístupňuje zpravodajství o aktuálních politických, hospodářských nebo náboženských událostech. Opět je nutné uvést jméno autora, pokud to není dílo anonymní. Pro politické projevy a veřejné přednášky umožňuje užití politických projevů nebo úryvků z veřejných přednášek v rozsahu odpovídajícím informativnímu účelu. Autor má právo na užití těchto děl v souboru a jejich právo zůstává nedotčeno. Paragraf 34 poskytuje důležité výjimky pro užití autorského díla v rámci úředních a zpravodajských činností, což je klíčové pro zachování svobody tisku, přístupu k informacím a výkonu veřejné moci. Je však

⁶⁸ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 33

důležité, aby byla dodržována pravidla týkající se uvádění jména autora a názvu díla, aby byla zachována integrita a respekt k právům autorů.⁶⁹

7.6 Knihovní licence

Paragraf 37 autorského zákona definuje rozsah a podmínky knihovní licence, za kterých mohou knihovny, archivy, muzea, galerie, školy, vysoké školy a jiná nevýdělečná školská a vzdělávací zařízení využívat autorská díla bez souhlasu autora. Tato ustanovení jsou klíčová pro zajištění volného přístupu k informacím a podporu výzkumu a vzdělávání. Licence umožňuje knihovnám a dalším institucím zhotovit rozmnoženinu autorského díla pro své archivní a konzervační potřeby, pokud je to nezbytné pro trvalé uchování díla. Toto opatření je důležité pro zachování kulturního dědictví a historických dokumentů. Dále umožňuje knihovnám vytvořit rozmnoženinu autorského díla, které bylo poškozeno nebo ztraceno, pokud není dílo dostupné k prodeji a pokud je možné zjistit, že není nabízeno k prodeji. Toto opatření zajišťuje, že díla, která by jinak mohla být nenávratně ztracena, budou zachována pro budoucí generace. Knihovny mohou poskytovat přístup k dílům ve svých sbírkách veřejnosti prostřednictvím technických zařízení umístěných v jejich objektech. Tato možnost je omezena pouze na účely výzkumu nebo soukromého studia a knihovny musí zabránit zhotovení rozmnoženiny díla. Autorský zákon dále umožňuje půjčovat originály nebo rozmnoženiny akademických prací pro účely výzkumu nebo soukromého studia. To platí pouze v případě, že autor nepřímo nevyločil takové užití.⁷⁰

8. Kolektivní správa

Kolektivní správa autorských práv je systém, který umožňuje autorům a dalším držitelům práv efektivní vymáhání a správu jejich práv, zejména v situacích, kdy by individuální správa nebyla praktická. Tento systém zajišťuje, že autoři dostávají odměnu za využívání jejich děl veřejností, například při rozhlasovém a televizním vysílání, veřejném přehrávání hudby, kopírování knih a časopisů. Kolektivní

⁶⁹ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 34

⁷⁰ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 37

správci vybírají licence a poplatky od uživatelů děl a distribuují je mezi právoplatné vlastníky práv. Tento systém také zjednodušuje proces licencování pro ty, kdo chtějí využívat chráněná díla. Kolektivní správa také umožňuje jednodušší přístup k široké škále děl pro vzdělávací instituce, veřejná vysílání a další. Systém se snaží udržet rovnováhu mezi ochranou práv autorů a přístupností děl pro veřejnost, podporuje kreativní průmysl a pomáhá vytvářet podmínky pro nové tvůrčí a inovativní využití děl. Kolektivní správa je dle autorského zákona rozdělena na kolektivní správnou povinnou a kolektivní správu rozšířenou.

Povinná kolektivní správa se týká určitých typů autorských práv, které musí být spravovány kolektivně na základě zákona. Zahrnuje práva jako odměny za využití uměleckých výkonů nebo zvukových záznamů, rozmnoženiny děl pro osobní potřebu, opětný prodej originálu uměleckého díla, půjčování děl a odměny za pronájem. Zahrnuje také práva na užití díla ve veřejném vysílání. Kolektivní správce vykonává práva za nositele a domáhá se náhrady škody a vydání bezdůvodného obohacení z neoprávněného užití těchto práv.⁷¹

Rozšířená kolektivní správa umožňuje kolektivním správcům udělovat licence k použití děl nejen pro členy kolektivu, ale i pro ostatní autory. Tento systém usnadňuje užívání děl ve velkém rozsahu, jako jsou digitální knihovny nebo vysílání. Obsahuje ochranné mechanismy pro autory, například možnost vyloučení svého díla z tohoto režimu.⁷²

8.1 Kolektivní správce

Autorský zákon definuje kolektivního správce jako právnickou osobu založenou nositeli práv, která vykonává kolektivní správu autorských práv pro své členy. Tato organizace není zaměřena na podnikání či jinou výdělečnou činnost a může být řízena svými členy. Zvláštní pravidlo se vztahuje na poskytování online hudebních licencí přesahujících jednotlivé členské státy EU nebo EHP, pro což není potřeba speciální oprávnění, pokud licence poskytuje subjekt z jiného

⁷¹ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 97d

⁷² Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), § 97e

členského státu v souladu s tamními zákony. Kolektivní správa autorských práv je organizována skrze kolektivní správce, což jsou organizace pověřené správou určité kategorie autorských práv pro skupinu autorů nebo jiných držitelů práv. Tyto organizace spravují práva, jako jsou práva na reprodukci, veřejné předvádění, vysílání nebo další využití děl. Kolektivní správce vybírají a distribuují odměny mezi autory a oprávněné držitele, usnadňují licencování a poskytují jednodušší přístup k dílům pro uživatele. Rozdělení může být specifické pro různé obory, jako je hudba, literatura, výtvarné umění atd.

Organizace oprávněné k výkonu kolektivní správy práv jsou:

- DILIA, divadelní, literární, audiovizuální agentura, z.s.
- OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s.
- INTERGRAM – Nezávislá společnost výkonných umělců a výrobců zvukových a zvukově obrazových záznamů, z.s.
- OOA-S, Ochranná organizace autorská – Sdružení autorů děl výtvarného umění, architektury a obrazové složky audiovizuálních děl, z.s.
- GESTOR – ochranný svaz autorský z.s.
- OAZA, Ochranná asociace zvukařů - autorů, z.s.⁷³

9. Ochrana autorského práva

Ochrana autorského práva se může realizovat několika způsoby. Autorské právo je obvykle chráněno právními předpisy, jako je autorský zákon nebo mezinárodní úmluvy. Tyto zákony stanovují práva a povinnosti autorů a poskytují mechanismy pro vymáhání těchto práv prostřednictvím soudních řízení a dalších právních prostředků. Autoři mohou chránit svá práva smluvní cestou prostřednictvím licenčních smluv nebo dohod s uživateli či distributory svých děl. Tyto smlouvy stanovují podmínky užití děl a práva a povinnosti všech stran. Dále mohou svěřit správu svých autorských práv kolektivním správcům práv, kteří je pak zastupují ve vztahu k uživatelům a distributorům děl. Kolektivní správci práv vybírají poplatky za užití děl a rozdělují je mezi oprávněné autory. Autorská práva lze chránit i prevencí neoprávněného užití děl prostřednictvím aktivního monitorování internetu, sledování nelegálních distribučních kanálů a rychlou

⁷³ Organizace oprávněné k výkonu kolektivní správy, [online]. [cit. 5.3.2024]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/organizace-opravnene-k-vykonu-kolektivni-spravy-prav-692.html>

reakcí na porušení práv. Tyto různé formy ochrany autorského práva mohou být kombinovány a přizpůsobeny konkrétním potřebám a situacím autorů a držitelů autorských práv.

Soukromoprávní nároky, které vznikají v důsledku porušení autorského práva, jsou zakotvena v § 40. Toto ustanovení detailně reguluje různé formy nároků na zdržení, a to v závislosti na povaze protiprávního jednání, jako je například ohrožení práva nebo neoprávněný zásah do práva. Zdržení není možné uplatňovat, pokud zásah do práva již není aktuální a neexistuje hrozba jeho opakování. Avšak stále je možné požadovat odstranění případných následků, zadostiučinění, náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení. Zadostiučinění je navrženo k napravení nemajetkové újmy, může být morální nebo materiální. Finanční náhrada je přidělena jen v případech, kdy jiné zadostiučinění není dostatečné, a bere v úvahu závažnost utrpěné újmy a okolnosti jednání. Nárok na náhradu škody a vydání bezdůvodného obohacení je regulován obecnými právními předpisy, ale s dodatkem speciální úpravy pro vyšší bezdůvodného obohacení. Dále se zákon zabývá možností soudního rozhodnutí o zveřejnění rozsudku na náklady neúspěšné strany a určuje způsob této publicity. V oblasti specifických případů porušení autorského práva chrání zákon technické prostředky a informace o identifikaci práv, stejně jako některé názvy a vnější úpravy děl. U děl s více autory může ochranu autorských práv žádat i jednotlivý autor a to stejně platí pro dědice majetkových práv. Kromě autora mohou podle autorského zákona žádat o ochranu i držitelé výhradní licence a další osoby oprávněné k výkonu majetkových práv autora.⁷⁴

Ochrana autorského práva z hlediska přestupků se věnuje situacím, kdy dojde k porušení autorských práv mimo trestněprávní rámec, ale stále se jedná o jednání protiprávní. Typicky se může jednat o menší porušení autorských práv, jako je neoprávněné užití díla v omezeném rozsahu nebo bez značného zisku. Přestupky jsou řešeny autorským zákonem v hlavě V.⁷⁵

⁷⁴ MALÁ, Jitka. Autorem je každý z nás. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5 str. 59-60

⁷⁵ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), 105a – 105d

Trestněprávní ochrana autorského práva v České republice se primárně řídí ustanoveními trestního zákoníku, konkrétně se jedná o § 270 a § 271, které se věnují trestným činům proti právům k duševnímu vlastnictví. Tato ustanovení pokrývají různé formy porušení autorských práv, včetně neoprávněného užití autorského díla, porušení práv souvisejících s autorským právem, jako jsou práva výkonných umělců, výrobců fonogramů, vysílacích organizací a dalších. Zákonná úprava reaguje na nelegální kopírování, šíření a veřejné přístupnosti autorsky chráněných děl bez svolení držitele práv.

10. Závěr

V závěru mé bakalářské práce na téma "*Ochrana autorských děl - obecně*" je vhodné zdůraznit, že autorské právo hraje klíčovou roli v ochraně tvůrčí práce a podporuje kulturní rozvoj a inovace. Práce sumarizuje hlavní poznatky o autorském právu, včetně jeho významu, rozsahu ochrany, druhů autorských děl a způsobů ochrany, jako jsou osobnostní a majetková práva, tak aby byl čtenář seznámen s hlavními pojmy, které doprovází autorské právo skoro na každém kroku. Doufám, že tato práce poskytne čtenářům, i těm, kteří se autorským právem dosud nezabývali, základní přehled o této problematice a základní pojmy pro lepší orientaci v daném oboru.

Autorský zákon a mezinárodní směrnice, které upravují autorské právo, se už od jejich počátků snaží reagovat na neustále se vyvíjející a inovativní společnost a musí se tak neustále přizpůsobovat aby mohly zahrnovat veškeré nové formy děl, které vznikají a zahrnovat nové formy technologií, skrze které může dojít k porušení autorských práv. Ukázalo se, že adaptace právních předpisů na rychle se vyvíjející digitální technologie je nezbytná pro zachování rovnováhy mezi právy autorů a veřejným přístupem k dílům. Důraz na prevenci a vzdělávání veřejnosti o autorských právech se jeví jako klíčový pro boj proti digitálnímu pirátství a zajištění spravedlivého odměňování tvůrců. Důležité je také poukázat na výzvy a možnosti, které přináší digitální prostředí, a zdůraznit potřebu vyváženosti mezi právy autorů a přístupem veřejnosti k dílům. Při vypracovávání této práce jsem se obeznámil se základní problematikou tohoto právního odvětví a domnívám se, že autorské právo jak na vnitrostátní, tak na mezinárodní úrovni se kvalitně a efektivně adaptuje vyvíjející se společnosti a neustále se snaží zahrnovat veškeré nové

formy autorských děl a ochraně jejich práv. Vzhledem k tomu o jak obsáhlé a rozsáhlé odvětví se jedná, se jen těžko mohu pokusit promítnout do zákona své připomínky, jelikož se domnívám, že autorský zákon a směrnice k němu se vztahující, jsou velice kvalitní právní úpravou, která by vyžadovala dlouhodobé a intenzivní studium na mnohem hlubší pochopení této problematiky.

Seznam literatury a pramenů

Monografie:

- [1] CHALOUPKOVÁ, Helena. *Autorský zákon: komentář. 6. vydání. Beckovy komentáře*. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-944-0.
- [2] ŠTEMBERKOVÁ Růžena a kol. *Úvod do problematiky duševního vlastnictví*. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Kancelář transferu technologií. České Budějovice, 2018. ISBN 978-80-7394-710-1
- [3] SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související*. Vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-386-5
- [4] KOUKAL, Pavel a NECKÁŘ, Jan. *Autorská práva a práva související v daňových souvislostech*. Právo (ANAG). Olomouc: ANAG, 2011. ISBN 978-80-7263-687-7.
- [5] HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-049-6.
- [6] POPELKOVÁ, Věra. *Nehmotné statky*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2009. ISBN 978-80-7251-297-3
- [7] MALÁ, Jitka. *Autorem je každý z nás*. Praha: Academia, 2021. ISBN 978-80-200-3251-5.
- [8] PRCHAL, Petr. *Limity autorskopravní ochrany. Teoretik*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-141-0.
- [9] ADÁMEK, Karel Václav. *O právu autorském dle zákona ze dne 26. prosince 1895 č. 197 ř.z.* Brno: Matice moravská, 1898.
- [10] ŠALOMOUN, Michal. *Ochrana názvů, postav a příběhů uměleckých děl*. 2. vyd. C.H. Beck pro praxi. V Praze: C.H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-097-3.

Zákonná úprava:

- [11] zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících

s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) zákon č. 197/1895 ř. z., o právu původcovském k dílům literárním, uměleckým a fotografickým

- [12] zákon č. 218/1926 Sb. z. a n., o původcovském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým (o právu autorském)
- [13] zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- [14] zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- [15] Zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých
- [16] Zákon č. 115/1953 Sb., Zákon o právu autorském
- [17] Zákon č. 106/1923 Sb., o nakladatelské smlouvě, Národního shromáždění.
- [18] Zákon č. 429/2022 Sb., Zákon, kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
- [19] Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z 9. 9. 1886, doplněná v Paříži dne 4. května 1896, revidovaná v Berlíně dne 13. listopadu 1908, doplněná v Bernu dne 20. března 1914 a revidovaná v Římě dne 2. června 1928, v Bruselu dne 26. června 1948, ve Stockholmu dne 14. července 1967 a v Paříži dne 24. července 1971 (viz vyhl. č. 133/1980 Sb.), ve znění změny ze dne 28. 9. 1979 (viz vyhl. č. 19/1985 Sb.)
- [20] císařský patent z 19. října 1846 č. 992 sb. z. s
- [21] Mezinárodní úmluva o ochraně výkonných umělců, výrobců zvukových záznamů a rozhlasových organizací ze dne 26. října 1961 (vyhl. č. 192/1964 Sb., ve znění opravy č. 157/1965 Sb.), tzv. Římská úmluva
- [22] Směrnice EP a Rady 2006/115/ES ze dne 12. prosince 2006 o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem (kodifikované znění směrnice 92/100/EHS) (Official Journal L 376/28, 27/12/2006)
- [23] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (Official Journal L 167, 22/06/2001 p. 10-19)
- [24] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/789 ze dne 17.

dubna 2019, kterou se stanovují pravidla pro výkon autorského práva a práv s ním souvisejících, jež se použijí na některá online vysílání vysílacích organizací a převzatá vysílání televizních a rozhlasových programů, a kterou se mění směrnice Rady 93/83/EHS

- [25] Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 ze dne 17. dubna 2019 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu a o změně směrnic 96/9/ES a 2001/29/ES
- [26] usnesení Předsednictva ČNR o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, uveřejněné pod č. 2/1993 Sb.

Online zdroje:

- [27] Členství ČR v nejvýznamnějších mezinárodních autorskoprávních úmluvách a smlouvách, [online]. [cit. 20.2.2024]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/clenstvi-cr-v-nejvyznamnejsichmezinarodnich-autorskopravnich-umluvach-a-smlouvach-738.html>
- [28] Vyhláška č. 133/1980 Sb., o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl, [online]. [cit. 10.02.2024]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1980-133>
- [29] Právní předpisy EU v oblasti autorského práva, [online]. 7. února 2023 [cit. 20.02.2024]. Dostupné z: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/cs/policies/copyright-legislation>
- [30] Směrnice Evropského parlamentu a rady (EU) 2019/789, [online]. [cit. 25.2.2024]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32019L0789>
- [31] Listina základních práv Evropské unie 2016/C 202/02, [online]. [cit. 20.02.2024]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A12016P%2FTXT>
- [32] Organizace oprávněné k výkonu kolektivní správy, [online]. [cit. 5.3.2024]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/organizace-opravnenek-vykonu-kolektivni-spravy-prav-692.html>

[33] PAVLOVIČOVÁ, Kristýna. Novela autorského zákona, 12.3.2023. [online].
[cit. 1.3.2024]. Dostupné z: [https://www.pfl.cz/aktuality/noela-
autorsk%C3%A9ho-z%C3%A1kona](https://www.pfl.cz/aktuality/noela-autorsk%C3%A9ho-z%C3%A1kona)